

Bijlage 8.7: Voorbeeldopdrachten bij de uitgangspunten van HGW

Deze bijlage bevat voorbeelden van opdrachten bij de zeven uitgangspunten van HGW. Bij elke opdracht staat aangegeven welke informatie uit het gele boek 'HGW: samenwerken aan schoolsucces' (Pameijer, 2017) erbij hoort.

Een team (of stuurgroep HGW) kan deze opdrachten bewerken voor de eigen school. Wil je de word-versie van deze bijlage? Mail dan - via het contactformulier - Noëlle Pameijer.

De opdrachten zijn op verschillende manieren bruikbaar, zoals: onderling verdelen in het team (leerkrachten kiezen met welke opdracht ze aan de slag willen), uitvoeren en daarna gezamenlijk bespreken.

Kies bij het uitvoeren van de opdrachten in eerste instantie voor een leerling, collega of ouders waar je goed mee kunt samenwerken. Wees open over het gegeven dat het om het uitproberen van (of experimenteren met) een aspect van HGW gaat. Zo betrek je de leerling, collega of ouders er actief bij en kunnen zij meedenken en waardevolle feedback geven. Dit maakt het bovendien een 'veilige leersituatie' voor jezelf.

Bij de nabespreking van de opdrachten is het de kunst om dichtbij de werkvloer te blijven door met concrete voorbeelden, bij voorkeur geïllustreerd met beeldmateriaal (opnames met telefoon of tablet), te werken. Hierbij kan het team of de stuurgroep HGW gezamenlijk nagaan:

- Wat ging goed en hoe kwam dat? Wat maakte dat het zinvol was of werkte? Tops?
- Wat was het effect op mij, de leerling, collega, ouders of anderen?
- Wat was moeilijk en hoe lossen we dit op of voorkomen we dit? Tips?
- Wat hebben we hiervan geleerd?
- Wat betekent dit voor de verdere implementatie van HGW bij ons op school?

Opdracht 1: De werkwijze is doelgericht (uitgangspunt 1)

Lees als achtergrondinformatie paragraaf 2.2 en 6.3

In deze opdracht staat het formuleren van doelen centraal. Doelen zijn op te stellen voor allerlei situaties, zoals voor een gesprek met een collega, leerling of ouder, een gerichte observatie, een toets of vragenlijst, een teamvergadering, de aanpak van een leerling, groepje leerlingen, een hele klas of een les.

Formuleer doelen voor de langere termijn. Leid daarvan af welke 'concrete snelle doelen' u zou willen bereiken: wat zijn de gewenste resultaten op korte termijn?

Formuleer – afhankelijk van je keuze - ‘korte snelle doelen’ voor een:

1. gesprek met collega ... over ...
gesprek met de ouders van ... over ...
2. gesprek met leerling ... over ...
3. gerichte observatie in de les van ...
4. toets of vragenlijst af te nemen bij ...
5. teamvergadering over ...
6. gewenste aanpak van een leerling, groepje leerlingen of klas;

Verwoord je doelen zodanig helder, dat alle betrokkenen (collega, ouders, leerling) ze kunnen waarnemen: wat zien, horen, lezen of merken we dan? Denk aan SMARTI.

Denk ook aan transparantie in de communicatie. Geef helder aan wat het doel van een gesprek, observatie, toets/vragenlijst, les of aanpak is.

Opdracht 2: ‘Het gaat om afstemming en wisselwerking’ en ‘leerkrachten doen ertoe’ (uitgangspunten 2 en 4)

Lees als achtergrondinformatie de paragrafen 2.3 en 2.5, hoofdstuk 3 en bijlage 3.1.

In deze opdracht staat het Observeren van leerkrachtvaardigheden centraal. Je kunt kiezen voor twee opties, afhankelijk van degene die observeert en de observatievraag:

- Observeren van de interacties tussen een leerkracht en een leerling of een groepje leerlingen.
- Observeren van effectieve leerkrachtvaardigheden.

In beide gevallen kan de observatie gebeuren door:

- de leerkracht zelf (met als doel reflectie op de eigen aanpak);
- een collega leerkracht, intern begeleider, taal/reken/gedragsspecialist, schoolleider of andere deskundige (met als doel meedenken over een gewenste aanpak)

Observeren van de interacties leerling(en) – leerkracht

Door de leerkracht zelf

Kies een leerling waarvan je wilt weten welke invloed jouw gedrag/aanpak op hem/haar heeft.

- Formuleer een eigen observatievraag. Waarom wil je dit weten? (Als ... → dan ...)
- In welke situaties ga je observeren, hoe en waarom? Kies zowel een situatie waarin het probleemgedrag zich voordoet als een situatie waarin het zich niet voordoet (de uitzondering; een situatie waarin het juist goed gaat).

- Observeer het gedrag van de leerling, maar ook diens interacties met medeleerlingen en met jou als leerkracht. Hoe verloopt de wisselwerking tussen jou en de leerling(en)?
- Wat is de impact van jouw gedrag op dat van de leerling?
- Hoe is de afstemming van jouw aanpak op de onderwijsbehoeften van deze leerling(en)?
  - o Welke aanpak is al goed afgestemd op wat deze leerling(en) nodig heeft/hebben?
  - o Welke aanpak kan nog beter afgestemd op wat deze leerling(en) nodig heeft/hebben?

Beantwoord je eigen observatievraag. Maak hiervan een kort verslag met aanbevelingen:

- Van welk gedrag is de boodschap “daar ga ik mee door want het werkt!”.
- Wat zou je anders willen doen en hoe? En wat heb je daarvoor nodig; wat zijn je ondersteuningsbehoeften?

Door een collega leerkracht, intern begeleider, taal/reken/gedragsspecialist, schoolleider of andere deskundige Kies een leerkracht waarmee je goed kan samenwerken en die een vraag betreffende de aanpak van een leerling of een groepje leerlingen heeft. Bespreek de leerling of het groepje met de leerkracht en bereid samen met de leerkracht een observatie voor:

- Wat is de observatievraag? Waarom wil de leerkracht dit weten? (Als ... → dan ...)
- In welke situaties ga je observeren (let wel: een situatie waarin het probleemgedrag zich voordoet en een situatie waarin het juist goed gaat)
- Observeer het gedrag van de leerling(en), maar ook de interacties leerling/leerkracht en leerling/medeleerlingen
- Wat is de impact van het gedrag van de leerkracht op de leerling(en)?
- Hoe is de afstemming van de aanpak van de leerkracht op de onderwijsbehoeften van de betreffende leerling(en)?
  - o Welk gedrag is al goed afgestemd op wat de leerling(en) nodig heeft hebben?
  - o Welk leerkrachtgedrag kan nog beter afgestemd worden op wat de leerling(en) nodig heeft/ hebben en hoe?

Gebruik, indien mogelijk, beeldopnames. Bespreek de observatie na, beantwoord samen de observatievraag. Maak hiervan een kort verslag met de conclusies en aanbevelingen die jullie samen hebben geformuleerd:

- Van welk leerkrachtgedrag is de boodschap “ga zo door!”
- Wat zou eventueel anders kunnen? En wat heeft de leerkracht daarvoor nodig; welke ondersteuningsbehoeften heeft hij/zij?

Observeren van effectief leerkrachtgedrag aan de hand van een kijkwijzer of checklist

Benut checklist in bijlage 3.1. Kies één van de thema's, afhankelijk van je observatievraag.

Door de leerkracht zelf: reflecteren op de eigen aanpak

- Bereid je observatie voor. Wat wil je weten en waarom? Als .. → dan ... Wat is het doel van de observatie? Wanneer ga je observeren?
- Wanneer evalueer je de observatie en reflecteer je op de observatiegegevens? (liefst dezelfde dag nog!)
- Koppel je observaties aan je hulpvraag/doel van de observatie, doe dit m.b.v. de checklist of delen daarvan.
- Formuleer wat goed ging en positief was, de tops.
- Formuleer zelf suggesties voor je eigen aanpak, de tips.
- Wat ga je uitproberen en hoe?
- Spreek met jezelf af wanneer je gaat evalueren of het gelukt is en hoe.

Door een collega leerkracht, intern begeleider, taal/reken/gedragsspecialist, schoolleider of andere deskundige

Kies iemand waarmee je goed kunt samenwerken en die een vraag heeft betreffende haar/zijn manier van lesgeven. Loop samen de thema's van de checklist door. De leerkracht geeft aan wat hij/zij het meest zinvol vindt. Maak de checklist eigen, schrap onderdelen, verander en vul deze aan waar nodig. Voorafgaand aan de observatie is er een kort gesprek tussen de leerkracht en de observator:

- Op welke punten gaan we ons richten? Wat wil de leerkracht geobserveerd hebben, in welke situaties en waarom? Wat is de vraag en het doel van de observatie? Als ... → dan ...
- Wanneer en hoe wil de leerkracht dat de observatie plaatsvindt?
- Wanneer en hoe bespreken jullie de observatie na?

Bij de nabespreking van de observatie (zo snel mogelijk, liefst dezelfde dag):

- Koppelen jullie de observaties aan de hulpvraag/doel van de observatie
- Bespreken jullie wat goed ging, positief was, de tops
- Bespreken jullie suggesties voor verbetering, de tips
- Maken jullie een afspraak voor de evaluatie: is het gelukt?

Opdracht 3: Onderwijsbehoeften van leerlingen staan centraal (uitgangspunt 3)

Lees als achtergrondinformatie de paragrafen 2.4 en 6.4.

Kies een leerling waar een vraag is betreffende de aanpak. Pas onderstaand format aan en vul het daarna beknopt in met steekwoorden. Schets kort de situatie: de vraag van leerkracht/intern begeleider, bij voorkeur ook de vraag van de leerling en diens ouders, moeilijkheden/problemen en positieve aspecten, ideeën van de leerkracht/intern begeleider, ouders en leerling, wat al dan niet gewerkt heeft in het verleden. Formuleer vervolgens in het verlengde hiervan één of meer doelen en loop de hulpzinnen onderwijsbehoeften na: welke zijn van toepassing? Vul deze inhoudelijk in.

Vraag van intern begeleider/leerkracht/team:	
Vraag van leerling:	
Vraag van ouders:	
Positieve aspecten:	Moeilijkheden, problemen:
Wat gewerkt heeft in het verleden:	Wat niet gewerkt heeft in het verleden:
Wat zijn mogelijke verklaringen volgens leerkracht, leerling, ouders?	
Wat zijn mogelijke oplossingen volgens leerkracht, leerling, ouders?	
Welke doelen wilt u bereiken met deze leerling?	
Welke doelen wil de leerling zelf bereiken?	
Welke doelen vinden ouders belangrijk?	
Wat werkt goed bij deze leerling? Welke aanpak heeft de leerling nodig om de gestelde doelen te behalen?	
1. Instructie die	
2. Opdrachten, materialen en leeractiviteiten die	
3. Feedback die	
4. Groepsleden die ...	
5. Een leerkracht die ...	
6. Ouders die	
7. Overige	

Opdracht 4: Positieve aspecten zijn van groot belang (uitgangspunt 5)

Lees als achtergrondinformatie paragraaf 2.6.

Kies een leerling waarover een vraag is betreffende de aanpak.

Zoek, zie, hoor en noteer de positieve kenmerken op van de:

- leerling
- leerkracht
- collega
- intern begeleider
- klas/groep of subgroep
- school
- ouders
- en eventueel andere betrokkenen

Geef aan hoe bovenstaande aspecten zijn te benutten in de gewenste aanpak.

Positieve aspecten	Hoe te benutten in de gewenste aanpak?
Leerling	
Leerkracht	
Collega	
Intern begeleider	
Klas/groep of subgroep	
School	
Ouders	
Andere betrokkenen	

Opdracht 5: Samenwerken met leerlingen (uitgangspunt 6)

Lees als achtergrondinformatie paragraaf 2.7 en hoofdstuk 4

Kies een leerling die iets wil veranderen aan zijn/haar werkhouding of gedrag. Of waarvan de leerkracht of intern begeleider wil dat er iets verandert. Maak samen met die leerling een leerlingenplan. Doe dat zo veel mogelijk in de woorden van de leerling zelf (i.v.m. eigenaarschap). Stuur het doel van de leerling, indien nodig, bij (lager of hoger?) en doe zelf ook suggesties over wie kan helpen en hoe?

Benut hierbij de bijlagen van hoofdstuk 4:

B.4.1 Praatpapier kind-gesprek

B.4.2 Praatkaart

B.4.3 Format kind-plan

Indien de intern begeleider of een andere deskundige dit plan samen met de leerling maakt, stem het dan goed af met de leerkracht(en). Bespreek dit plan met hen: staan ze erachter? Zien ze het zitten? Is het haalbaar voor hen? Vraag gericht op feedback: wat spreekt aan, is al goed? Wat spreekt niet aan en moet beter?

Opdracht 6: Samenwerken met ouders (uitgangspunt 6)

Lees als achtergrondinformatie paragraaf 2.7 en hoofdstuk 5.

Neem een recent oudergesprek in gedachten. Analyseer met een collega hoe de samenwerking verliep tussen jou (en andere betrokkenen van school), ouders (en leerling). Doe dit a.d.h.v. de 10 aandachtspunten uit hoofdstuk 5. Benut de drie vragen van effectieve feedback (paragraaf 2.2). Maak de eerste kolom eigen: vermeld per aandachtspunt wat je belangrijk en waardevol vindt (en waarom).

<i>Feed-up: concrete doelen bij de 10 aandachtspunten. Wat is voor ons waardevol? Wat streven we na? Wat zien, horen, lezen, merken we als dit doel behaald is in een gesprek met ouders?</i>	<i>Feed-back: wat hebben we al toegepast? Wat was het effect? Voorbeelden? Tops?</i>	<i>Feed-forward: wat kunnen we nog beter doen? Hoe, suggesties? Tips?</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. School, ouders en leerling hebben een gemeenschappelijk belang: 2. Elk oudergesprek heeft heldere doelen: 3. Problemen én positieve ontwikkelingen komen aan bod: 4. Gedrag van een kind kan op school anders zijn dan thuis: 5. Vanuit een gezamenlijke analyse formuleren betrokkenen doelen:		

<p>6. Behoeften van leerling, leerkracht en ouders zijn onderwerp van gesprek:</p> <p>7. Leerlingen zijn betrokken bij de samenwerking school – ouders:</p> <p>8. De onderwijs- en ondersteuningsroute van school biedt houvast:</p> <p>9. Het gesprek wordt afgerond met afspraken:</p> <p>10. Betrokkenen evalueren samen het gesprek:</p> <p>En .....</p>		
--	--	--

Opdracht 7: De werkwijze is systematisch en transparant (uitgangspunt 7)

Lees als achtergrondinformatie de paragrafen 1.4 en 2.8 en hoofdstuk 6.

Leg de eigen onderwijs- en ondersteuningsroute naast de driehoek (bijlage 1.1)

Bespreek de relatie met een college en benut daarbij de volgende vragen:

- Wat spreekt ons aan in de driehoek en wat niet?
- Wat zijn overeenkomsten tussen deze route en die van onze school?
- Wat zijn verschillen?
- Wat zijn de uitgangspunten onze route?
- Hoe verhouden deze zich t.o.v. de 7 uitgangspunten van HGW?
- Wat zouden we willen behouden in onze route en waarom?
- Wat zouden we willen verbeteren, waarom en hoe?
- Hoe zou onze gewenste (droom) route eruit zien?
- Wat is de rol van formats/formulieren in onze gewenste (droom) route?
- Hoe maken we die gewenste route haalbaar?
- En ....